Еткіна І.І.

УДК 94(477.51=411.16)"192"

ORCID: 0000-0002-2066-4045
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
Чернігів, Україна

ЄВРЕЇ У СПРАВАХ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО РЕВОЛЮЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ

Ключові слова: судова установа, більшовики, обвинувачення, свідки, вирок.

Чернігівський революційний трибунал – судовий орган більшовиків, що діяв без будь-якої правової бази, виключно за принципом «революційної доцільності». Ним до розстрілу 24 липня 1919 р. був покараний Борис Володимирович Венглинський у віці 20 років, уродженець м. Городня Чернігівської губернії. Він служив у чині прапорщика у Першій світовій війні. Повернувся додому під час Гетьманату П. Скоропадського. Явився до коменданта, призначили його ад'ютантом, підписався служити 5 місяців. За декілька днів комендант змінився і Бориса перевели у рядові. Платили мало, звільнитися не вдалося через підписку. Через 2 місяці втік до брата в Одесу перечекати. У Городні значився дезертиром. Повернувшися, щоб уникнути служби, пішов навчатися до 7-го класу гімназії. Але через 2 місяці навчання був мобілізований і отримав наряд «на усмирение шайки». Шайкою виявилися більшовики в с. Дроздовиці. До села Венглинський, за його показами, не дійшов, тікав назад разом з іншим учнем. Невдовзі влада видала наказ про відстрочку від служби учням середніх закладів. Борис звільнився і вчився до приходу більшовиків. Слідчий Городнянської ЧК Кулеш звинувачував Венглинського у службі у «вільному козацтві» на посаді старшини карального

загону, у придушенні більшовицьких повстань, у бою проти радянських військ. Справа була передана до Чернігівського губревтрибуналу, серед членів якого євреї Ієгерман, Бабін. Про долю сина клопоталася Венглинська Марія Степанівна, зібрала підписи 24 жителів Городні, серед яких прізвища Коган та Раїса Гіршевич, Хая Ітенберг, для підтвердження його показів. Просила допитати свідків, що жили з ними в одному будинку: Михаїла, Соломона, Ребекку Милових, Анну, Акавія, Руню Білостоцьких, Лазаря, Анну Ітенбергів. Врешті, коли слідчий хотів продовжити розслідування справи, комісар Городнянської тюрми йому повідомив, що Венглинського вже розстріляли за постановою воєнно-революційного польового суда [1]. Тюрми більшовики «розвантажували» через наступ Денікіна.

Цей самий чекіст Кулеш звинуватив Зиновія Ісааковича Кривопуска з с. Хотивля Дроздовицької волості в контрреволюції, а саме у організації «збориськ і роз'ясненні населенню провокаційних прав проти радянської влади». Крім того Зиновій був записаний у «хлібороби», очевидно малося на увазі з'їзд хліборобів-власників. Зиновій Кривопуск пояснював, що він старий (58 років) і малограмотний (був волосним старшиною до революції), а у хлібороби його записали сільські куркулі, оскільки сам він трудящий, мав всього 9 дес. землі і обробляв разом з 3 синами. Ситуацію вирішило те, що молодший син Михаїл Кривопуск був червоноармійцем і написав заяву про особисті рахунки тов. Кулеша. Селяни с. Хотивля зібрали 180 підписів під проханням його звільнити. Через 7 місяців перебування у тюрмі губревтрибунал звільнив Зиновія Кривопуска [2].

Конотопський чекіст Шамшуренко Борис звинуватив Касилевського Іцку Мовшевича (Ізраїля Бер Мовшева) у тому, що під час перебування німців він перевдягався у німецький одяг і робив арешти і обшуки, доносив на більшовиків, служив перекладачем, був власником і спекулянтом у Воронежі, звідки біг з гайдамаками. Сам Іцка Касилевський міг пояснити обвинувачення лише «підсвідомою національною ворожнечею» Шамшуренка. Звільнити сина допомогли виважені заяви його батька Касилевського Мойши Іцковича, який акцентував, що син сам прийшов до Конотопської ЧК за дозволом на купівлю

вина для брата, хворого тифом, Шамшуренка на ст. Терещенській під час німців не було, тому звинувачення – непорозуміння. І найголовніше – заяви групи партизан, ревкому Воронежа і групи Поалей-Ціон, за якими Іцка визнавався прихильником радянської влади. Член Конотопської ЧК охарактеризував Шамшуренка як любителя випивки та злочинця-крадія, а Касилевського як позбавленого партійних переконань боягуза. Після подібних ретельних слідчих дій губревтрибунал, секретарем якого був Гольдшмідт, виправдав Іцку Касилевського [3].

Як бачимо, доля підсудних залежала від випадку: складу ЧК і губревтрибуналу, наявності авторитетних для більшовиків свідків, ситуації на фронті і просто удачі.

Література:

1. Державний архів Чернігівської області (ДАЧО), ф. Р-4609, оп.1, спр. 95.

2. ДАЧО, ф. Р-4609, оп.1, спр. 72.

3. ДАЧО, ф. Р-4609, оп.1, спр. 198.